

Jolanta Miturska-Bojanowska

DOI 10.15290/sw.2020.20.18

Szczecin, badacz niezależny

tel.: +48 692 679 473

e-mail: jmbnew@wp.pl

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-5439-2319>

Enantiosemia leksemów *дружить* i *дружба*

Słowa kluczowe: enantiosemia inherentna i adherentna, *дружить*, *дружба*

Enantiosemia, po raz pierwszy opisana przez Vikentija Szercla [Шерцль 1882–1884], definiowana jest jako rodzaj antonimii wewnętrznej, polegającej na współwystępowaniu w jednym wyrazie, morfemie lub w większej jednostce języka (frazemy¹) dwóch przeciwstawnych treści. W środowisku językoznawczym określana jest także jako homoantonimia, homonimiczna antonimia, polisemia „patologiczna”, szczególnie przypadek homonimii, wewnętrzna kombinacja homonimii i antonimii (patrz: [Wojan 2010, 214]), polaryzacja znaczeń (por. [Lachur 2004, 191])². Co ważne, ambiwalentne znaczenia (w szczególności konwersywów, np. *снять* [*комнату*]) ujawniają

¹ Np. *вертиться в голове* pot. ekspr. ‘несмотря на все усилия, никак не вспоминается что-л., хорошо известное, знакомое, но забытое в данный момент’ i ‘постоянно присутствует в сознании’ [Федоров 2008, 65]. Więcej nt. enantioseмии w rosyjskiej frazeologii [Вознесенская 2011, 759–767]. Por. także spolaryzowane znaczenia wykrzyknień: *Боже мой!*

² Niektórzy językoznawcy nazywając taki typ polisemicznych leksemów posiłkują się angielskim terminem *kontronim* (np. [Lewiński 2010, 69]. Termin ten w latach 60. ubiegłego wieku obok synonimicznego *autoantonim* (*auto-antonym*) pojawił się w pracach angielskich badaczy – Josepha Twadella Shipley’a (1960) i Jack’a Herringa (1962) [online] (<https://en.wikipedia.org/wiki/Auto-antonym> [13.02020]). W literaturze przedmiotu funkcjonują ponadto alternatywne terminy o anglojęzycznej proveniencji, por. *antagonim* (*antagonym*), *Janusowe słowa* (*Janus words*) i in. [online] (http://www.fun-with-words.com/nym_autoantonyms.html [14.02.2020]).

się jedynie w określonych kontekstach. Takie specyficzne zróżnicowanie semantemów wyrazów wieloznacznych ma charakter uniwersalny i jest rozpowszechnione w wielu językach naturalnych, np. *pożyczać* ‘udzielać pożyczki’ i ‘zaciągać pożyczkę’, franc. *louer* ‘wynająć komuś’ i ‘wynająć od kogoś’, łac. *altus* ‘wysoki’ i ‘głęboki’, jap. *kage* ‘światło’ i ‘cień’, arab. *maqṭarinum* ‘pan’ i ‘sługa’, ang. *twilight* ‘brzask’ i ‘zmrzch’, ros. *одолжить* ‘pożyczyć komuś’ i ‘pożyczyć od kogoś’ (za: [Lachur 2004, 191]), fiń. *lainata* ‘pożyczyć komuś’ i ‘pożyczyć od kogoś’ (za: [Wojan 2010, 215]), hiszp. *alquilar* ‘wynająć komuś’ i ‘wynająć od kogoś’, niem. *ausleihen* ‘pożyczyć komuś’ i ‘pożyczyć od kogoś’ i in.

W języku rosyjskim ze zjawiskiem antonimii wewnętrznej jednostek ciągłych spotkamy się wśród różnych części mowy, por.: *бесценный* ‘не имеющий никакой цены’ i ‘имеющий очень высокую цену’³; *буквально* ‘точно’ i przen. ‘фигурально выражаясь’; *завязать* ‘начать’ i ‘закончить’; *запах* ‘аромат’ i ‘неприятный запах’.

Zdaniem Machmutovej rosyjskie słowniki rejestrują jedynie 250 enantiosemicznych jednostek, chociaż według lingwistki takich leksemów (i frazeologizmów) w badanym przez nią języku jest znacznie więcej [Махмутова 2009, 5]. Tezę tę podtrzymują i inni badacze, por.

Исследователи современного русского языка разграничивают ингерентную энантиосемию, которая реализуется в совмещении значений в слове и находит отражение в словарях, и адгерентную энантиосемию, которая не отражается в словарях, демонстрирует изменение коннотации и, как правило, сопровождается иронией [Маркасова 2008: 352].

Potwierdzają to również moje obserwacje dotyczące dwóch leksemów – czasownika *дружить* i rzeczownika *дружба*. Pomiedzy znaczeniami obu wyrazów także istnieją relacje antonimii wewnętrznej. Taka konstatacja faktów wynika zarówno z analizy źródeł leksykograficznych, jak i tekstów publicystycznych, literatury popularnej oraz przykładów zarejestrowanych przez

³ Zdaniem Lucii Machmutovej enantiosemiczność semantemów przymiotnika jest efektem procesów słowotwórczych i wynika z polaryzacji znaczeń konfiksów *без-* *-ный*: ‘не имеющий чего-либо, на что указывает производящая основа’ i ‘имеющий что-либо, но в незначительной степени’ [Махмутова 2009, 18]. W rezultacie derywacji powstają także enantiosemy prefiksalne i sufiksalne. Prefiksalny typ antonimii wewnętrznej reprezentuje m.in. czasownik *прослушать* ‘совершение действия, названного мотивирующим глаголом’ i ‘упущение в реализации действия’ [Махмутова 2009, 16]. Według badaczki także sufiksy rzeczownikowe, m.in. *-онец/-енек*, *-охоньк/-ошоньк*, *-к* mają potencjał aby wyrażać jednocześnie znaczenia pejoratywne i melioratywne w zależności od tego w jakich kontekstach derywaty te zostały użyte [Махмутова 2009, 17].

Национальный корпус русского языка (НКРЯ), czy pochodzących z bezpośredniej lektury tekstów internetowych. Słowniki opisowe języka rosyjskiego odnotowują jedynie dwa znaczenia czasownika *дружить*, por.:

1. (с кем) ‘находиться с кем-л. в дружбе’ (пр. *дружить с детства*),
2. (с чем) ‘любить что-л., питать к чему-л. склонность, пристрастие’ (пр. *Сын не дружит с математикой*) [БТС 2003, 286].

Natomiast materiały leksykograficzne *Новое в русской лексике. Словарные материалы 1989* (НРЛ-89) oraz *Новые слова и значения. Словарь-справочник по материалам прессы и литературы 90-х годов XX века* (НСЗ-90) rejestrują kolejny, antonimiczny względem pierwszego znaczenia (por. [БТС]), semantem ‘объединяться на почве общей вражды к кому-, чему-л.’ z kwalifikatorem żartobliwie, ironicznie [НРЛ-89 2001, 95; НСЗ-90 2009, 544]. W takim znaczeniu czasownikowi obowiązkowo towarzyszy przyimek *против*. Jak wynika z przywołanych w opracowaniach przykładów ilustracyjnych najwcześniejsze użycia leksemu w takim znaczeniu datowane są na koniec lat 80. ubiegłego wieku i pochodzą z utworu V. Krupina *Будем как дети* (1989) oraz czasopisma „Наш современник” (1989), zaś kolejne odnoszą się do lat 90. W następnych dziesięcioleciach (por. [НКРЯ]) semantem *дружить* [с кем?] *против* (кого?) niejednokrotnie pojawia się w tytułach prasowych, nawiązujących do bieżącej (najczęściej światowej) polityki. Por. najnowsze, wyekscerpowane przeze mnie z rosyjskojęzycznej prasy: „Президент Беларуси Александр Лукашенко заявил, что не хотел бы **дружить** с Украиной **против** кого-то, в частности, РФ или Китая” (Интерфакс-Украина z 04 października 2019)⁴, „«Россия **не дружит** с другими странами **против** кого-то», заявил Путин” (РИА Новости z 13 października 2019)⁵, „Латвия зовет Батьку Лукашенко **дружить против** Кремля” („Свободна пресса” z 26 stycznia 2020)⁶, „Си Цзиньпин едет в Россию **дружить против** США” („Газета Экономика” z 29 maja 2019)⁷, „Трамп договорился с премьером Японии **дружить против** КНДР” (agencja informacyjna Красная Весна z 22 grudnia 2019)⁸, „**Дружить против** Ирана? WSJ раскрыл планы США по «спасению» американской экономики” (kanał

⁴ [online] <https://interfax.com.ua/news/political/617044.html> [11.02.2020].

⁵ [online] <https://ria.ru/20191013/1559722772.html> [11.02.2020].

⁶ [online] <https://svpressa.ru/politic/article/255432/> [11.02.2020].

⁷ [online] http://raspp.ru/press_about/si-tszinpin-edet-v-rossiyu-druzhit-protiv-ssha2/ [11.02.2020].

⁸ <https://rossaprimavera.ru/news/a9563605> [11.02.2020].

Царьград z 19 września 2019)⁹ itd. Jak wynika z kolejnych kontekstów, w których pojawia się czasownik, można „przyjaźnić się” nie tylko przeciwko komuś, ale i w obronie czegoś, jakiś wspólnych interesów (*дружить* [с кем?] *против* [чего?]), por. tytuły prasowe: „Криптовалюта БРИКС поможет странам **дружить против** доллара” (portal Beincrypto.ru z 15 listopada 201)¹⁰, „Странная борьба с Европой: Эстония и Украина опоздали **дружить против** «Северного потока – 2»” (portal Царьград z 05 listopada 2019)¹¹, „Лед и пламя: НОД призывает членов штаба Навального в Хабаровске **дружить против** коррупции” (portal Amurmedia.ru z 20 kwietnia 2017)¹² i in.

Ponadto konstrukcja *дружить против* służy do opisywania relacji interpersonalnych, por.: „ИМХО, все же лучше **дружить против** администрации. Во всяком случае, в этом вопросе”¹³,

Радует лишь, что общие трудности, а иначе творящееся назвать трудно, чудесным образом сплотили горожан – они вместе вытаскивали застрявшие авто, в складчину оплачивали услуги таксистов, рискнувших выехать в опасную погоду. Вот и **дружить против** коммунальщиков тоже решили сообща¹⁴.

Вдоволь наевшись, бурундучки натолкали ягод за обе щеки и понесли их родителям, конечно, каждый – своим. Родителям понравилось сладкое лакомство, и они не стали наказывать своих чад. Такие набеги на клубнику друзья совершали каждый день. Им нравилось **дружить против** хозяев¹⁵.

⁹ [online] https://tsargrad.tv/news/druzhit-protiv-irana-wsj-raskryl-plany-ssha-po-spa-seniju-amerikanskoj-jekonomiki_217712 [11.02.2020].

¹⁰ O próbie dedolaryzacji przez członków bloku BRICS (Brazylia, Rosja, Indie, Chiny i Republiki Południowej Afryki). Więcej: [online] <https://beincrypto.ru/kriptovalyuta-briks-pomozhet-stranam-druzhit-protiv-dollar/> [12.02.2020].

¹¹ [online] https://tsargrad.tv/news/strannaja-borba-s-evropoj-jestonija-i-ukraina-opozdali-druzhit-protiv-severnogo-potoka-2_224628 [12.02.2020].

¹² [online] <https://amurmedia.ru/news/584256/> [12.02.2020].

¹³ за НКРЯ: форум Красота, здоровье, отдых: Медицина и здоровье z dnia 11.12.2005 (dostęp 11.01.2020).

¹⁴ За НКРЯ: „Новгородские ведомости” z 01.12.2012 [11.02.2020].

¹⁵ Н. Фоменко, Л. Плешивцева, А. Цыганов, С. Рулев, 2018, *Давай дружить. Сборник стихов и рассказов для детей*, [online] <https://books.google.pl/books?id=zhNnDwAAQBAJ&pg=PT118&lpg=PT118&dq=%D0%B4%D1%80%D1%83%D0%B6%D0%B8%D1%82%D1%8C+%D0%BF%D1%80%D0%BE%D1%82%D0%B8%D0%B2&source=bl&ots=my5HecPYOH&sig=ACfU3U3b6OpOHJaweDDyiewu8JxdFDGA&hl=pl&sa=X&ved=2ahUKEwiGn8CB7svnAhWPpYsKHUtrBzc4HhDoATACegQIBhAb#v=onepage&q=%D0%B4%D1%80%D1%83%D0%B6%D0%B8%D1%82%D1%8C%20%D0%BF%D1%80%D0%BE%D1%82%D0%B8%D0%B2&f=false> [12.02.2020].

Не редкость для женской дружбы проявление ревности, соперничества, зависти и прочих не совсем дружеских качеств. Только женщины способны **дружить** не только с кем-то, но и против кого-то. Поэтому, в отличие от мужской дружбы, женская может быть представлена в совершенно разных форматах¹⁶.

Z kolei rzeczownik *дружба* w opracowaniach leksykograficznych definiowany jest w następujący sposób:

дружба: 1. 'отношения, основанные на взаимной привязанности, доверии, духовной близости, общности интересов и т.п.' (пр. *братская, мужская, солдатская, фронтовая дружба*), 2. 'отношения между народами, странами, государствами, основанные на доверии, взаимопонимании и невмешательстве во внутренние дела друг друга' (пр. *Договор о дружбе и взаимопомощи*) [БТС 2003, 285].

Tymczasem, jak świadczą o tym przytoczone poniżej przykłady, w języku rosyjskim w powszechnym użyciu jest także inne antonimiczne znaczenie leksemu. Por.:

Володин является противником выдвижения в думу по спискам «Единой России» Александра Мирошина, которому, возможно, придётся стать на предстоящих выборах конкурентом Вячеслава Викторовича. Эти обстоятельства могли подтолкнуть вице-губернатора и областного прокурора к **дружбе против** депутата». Об этом косвенно свидетельствуют два факта. Во-первых, по сообщению газеты «Саратов-СП», Дмитрий Аяцков заявил, что в обязанности уполномоченного по защите прав человека не входит оценка деятельности правоохранительных органов и полномочия Александра Ландо могут быть прекращены досрочно¹⁷.

– Вот вся реакция Белого дома, правда, на всякий случай откомандированного в Думу Алексея Кудрина, но больше по бюджетным делам, а также «запланированного ранее» Михаила Касьянова. И даже неожиданный альянс «Яблока» с коммунистами **в дружбе против** Правительства из

¹⁶ Portal Passion.ru, [online] [¹⁷ За НКРЯ: С. Любимов, *Моральный вред с правом передачи*, „Богатей” \(Саратов\), 17.04.2003 \[11.02.2020\].](https://www.msn.com/ru-ru/lifestyle/family/%D0%BF%D1%80%D0%BE%D1%82%D0%B8%D0%B2-%D0%BA%D0%BE%D0%B3%D0%BE-%D0%B4%D1%80%D1%83%D0%B6%D0%B8%D0%BC-3-%D1%82%D0%B8%D0%BF%D0%B0-%D0%BF%D1%80%D0%B8%D1%8F%D1%82%D0%B5%D0%BB%D1%8C%D0%BD%D0%B8%D1%86-%D1%81-%D0%BA%D0%BE%D1%82%D0%BE%D1%80%D1%8B%D0%BC%D0%B8-%D1%81%D1%82%D0%BE%D0%B8%D1%82-%D0%B1%D1%8B%D1%82%D1%8C-%D0%BF%D0%BE%D0%B2%D0%BD%D0%B8%D0%BC%D0%B0%D1%82%D0%B5%D0%BB%D1%8C%D0%BD%D0%B5%D0%B5/ar-BBwnxLO [12.02.2020].</p>
</div>
<div data-bbox=)

подобия хоть какой-то интриги превратился в бесконечную разборку союзников: кто, в чем и с кем согласен, а где позиции расходятся настолько, что впору забыть и об общем вотуме? Но тогда придется забыть и об информационных поводах со стопроцентной гарантией отображения в СМИ. А «Яблоку», так и не докатившемуся до СПС и не придумавшему собственного (хоть и малоэффективного) конька типа военной реформы, они нужны даже больше, чем коммунистам, в данном случае играющим на руку именно Явлинскому и поделившимся с ним своим «фирменным блюдом»¹⁸.

Już te dwa teksty prasowe pokazują, iż wyraźnie rzeczownik *дружба* nie oznacza w nich jakiegokolwiek przyjaźni, a wręcz odwrotnie, w tych kontekstach wyraża ‘rodzaj aliansu, pseudoprzyjaźni (tutaj: wicegubernatora i prokuratora okręgowego oraz partii „Яблоко” i komunistów), nakierowanych przeciwko komuś trzeciemu – wrogowi, przeciwnikowi (tutaj odpowiednio: posłowi oraz rządowi), w imię realizacji wspólnych interesów’. Jego semantykę dodatkowo podkreśla przyimek *против*, tutaj w znaczeniu ‘do walki z kimś, czymś’, które uwidacznia się także w połączeniach z niektórymi innymi czasownikami, por. *активно бороться против фашизма, хитрость, которую вы можете обратить против его хитрости, вооружить против римлян этрусского царя* itp. Zdawałoby się, iż pojawienie się antonimicznych znaczeń u rzeczownika *дружба* należałoby datować na początek obecnego stulecia (oba teksty pochodzą z 2003 r.). Jednak uważna lektura kontekstów nie pozwala na takie wnioski, gdyż w НКРЯ odnajdujemy następujący cytat pochodzący z monografii z 1948 roku:

Через посланных в горы Кофту и другие места эмисаров Али-паша предложил французскому командированию союз и **дружбу против** русских. От Превезны Али-паша направился к городу Парга. Паргиоты решили города не сдавать и защищаться до последней капли крови¹⁹.

Także i tutaj mamy do czynienia z tym samym enantiosemicznym znaczeniem co wyżej. Tym razem owa „przyjaźń”, to swoisty alians jaki zaproponował Ali-Pasza Francuzom w celu połączenia sił do wali ze wspólnym wrogiem – Rosjanami.

W uzusie zaczyna funkcjonować wyrażenie *дружить* [с кем] / *дружба* [кого] *против третьего*, w którym komponent *третьего* może być

¹⁸ Za НКРЯ: Т. Шкель, *Яблочный пай*, „Российская газета”, 2003 [11.02.2020].

¹⁹ Za НКРЯ: Е.В. Тарле, 1948, *Адмирал Ушаков на Средиземном море (1798–1800)*, Москва [11.02.2020].

wymieniony na inny, w zależności od bieżących potrzeb komunikacyjnych, np.: *Дружили двое против третьего* (tytuł utworu Olgi Szelpiakovej, 2014)²⁰, nagłówki prasowe „Готовы дружить против третьего: социалисты и АСУМ в Молдове могут создать коалицию” (agencja informacyjna News Front z 27.02.2019)²¹, „С Бойко согласен и Афанасьев – ситуация немало напоминает дружбу двоих против третьего” (portal Pravdapfo.ru, z dnia 13.11.2014)²², „Выборы в США или «дружба против третьего»” (portal Perevodika.ru z 25.04.2016)²³, „Сотрудничество с кем-то не означает автоматически, что это дружба против третьего” (portal Panorama.am)²⁴,

– Милая, Милая Аликс... Хотел бы я так! Но политика устроена иначе. Сегодня одни дружат с другими против третьих, потом другие с третьими начинают дружить против первых, а те с четвертыми – против них. Все время кто-то дружит против кого-то, чтобы что-нибудь чужое к рукам прибрать...²⁵,

(Ведь самая крепкая дружба – это дружба против третьего и никогда не знаешь, как завтра будут развиваться события). Об этом прекрасно поведал известный историк Е.В. Тарле в своей книге «Талейран»²⁶.

²⁰ [online] <https://www.proza.ru/2014/08/21/1844> [18.02.2020].

²¹ [online] <https://news-front.info/2019/02/27/gotovy-druzhit-protiv-tretego-sotsialisty-i-acum-v-moldove-mogut-sozdat-koalitsiyu/> [19.02.2020].

²² [online] <https://www.pravdapfo.ru/articles/mts-i-bilayn-v-chuvashii-druzhat-protiv-megafona> [19.02.2020].

²³ [online] <http://perevodika.ru/articles/1014433.html> [19.02.2020].

²⁴ [online] <https://www.panorama.am/ru/news/2012/09/24/koziy-expert/676069> [19.02.2020].

²⁵ Д. В. Миропольский, 2018, *1916. Война и Мир*, Москва, Издательство АСТ, [online] https://books.google.pl/books?id=YBZfDwAAQBAJ&pg=PT41&lpg=PT41&dq=%D0%B4%D1%80%D1%83%D0%B6%D0%B8%D1%82%D1%8C+%D0%BF%D1%80%D0%BE%D0%B8%D1%82%D0%B2&source=bl&ots=ch9h5dGAKy&sig=ACfU3U1nfQaGFijkpPR8Df8t4hEboTu7gw&hl=pl&sa=X&ved=2ahUKewi_uqOvzsmAhWdAhAIHTqXAeA4FBD0ATAEegQIChAB#v=onepage&q=%D0%B4%D1%80%D1%83%D0%B6%D0%B8%D1%82%D1%8C%20%D0%BF%D1%80%D0%BE%D0%B8%D1%82%D0%B2&f=false [11.02.2020]. Porównaj także zasłyszane w rozmowie: *Будем дружить против третьего* (2007).

²⁶ *Проблемы европейской интеграции: правовой и культурологический аспекты. Сборник научных статей*, 2007, А.А. Дорская, С.А. Гончаров (ред.), Санкт-Петербург; [online] <https://books.google.pl/books?id=eSR2CwAAQBAJ&pg=PT465&lpg=PT465&dq=%D0%B4%D1%80%D1%83%D0%B6%D0%B1%D0%B0+%D0%BF%D1%80%D0%BE%D1%82%D0%B8%D0%B2&source=bl&ots=A3we289ZRH&sig=ACfU3U2VWJH5qChIU65W2f301tmFLikOw&hl=pl&sa=X&ved=2ahUKewjE66Tt4uLnAhUjwqYKHTOPDb04ChDoATAJegQICBAB#v=onepage&q=%D0%B4%D1%80%D1%83%D0%B6%D0%B1%D0%B0%20%D0%BF%D1%80%D0%BE%D1%82%D0%B8%D0%B2&f=false> [21.02.2020].

Spolaryzowane znaczenia leksemów *дружить* i *дружба* zasadzają się na przeciwstawieniu dwóch semów ‘bezinteresowność’ – ‘interesowność’ (obecny także w wyrażeniu *дружить против третьего*) i są poniekąd werbalizacją arystotelesowskiej koncepcji przyjaźni. Warto podkreślić, iż antonimiczne semantemy są zróżnicowane stylistycznie (neutralne – potoczne, niejednokrotnie z zabarwieniem ironicznym, żartobliwym²⁷), a ponadto charakteryzują się odmienną łączliwością (*дружить с кем – дружить [с кем] против кого; дружба с кем – дружба [кого с кем] против кого, чего*). Nieobecność enantiosemicznych znaczeń badanych leksemów w słownikach normatywnych może świadczyć o tym, iż zjawisko homoantonimii powstaje w pierwszej kolejności, zazwyczaj spontanicznie, w procesach komunikacyjnych (por. [Махмутова 2009, online]).

Literatura

- Lachur Cz., 2004, *Zarys językoznawstwa ogólnego*, Opole.
- Lewiński P., 2010, *Metaplazmy i inne*, „Rozprawy Komisji Językowej. Wrocławskie Towarzystwo Naukowe”, nr 37, s. 65–70.
- Wojan K., 2010, *Wstęp do badań wieloznaczności leksemów w ujęciu kontrastywnym*, Gdańsk.
- BTS – *Bol’shoj tolkovyj slovar’ russkogo âzyka*, 2003, S.A. Kuznecov (red.), Sankt-Peterburg. [БТС – *Большой толковый словарь русского языка*, 2003, С.А. Кузнецов (ред.), Санкт-Петербург.]
- Voznesenskaâ M.M., 2011, *Ėnantiosemiâ v russkoj frazeologii*, [v:] *Komp’uternaâ lingvistika i intellektual’nye tehnologii: po materialam ežegodnoj Meždunarodnoj konferencii «Dialog» (Bekasovo, 25–29 maâ 2011 g.)*, Вып. 10 (17), Moskva, s. 759–767. [Вознесенская М.М., 2011, *Энантioseмия в русской фразеологии*, [w:] *Компьютерная лингвистика и интеллектуальные технологии: по материалам ежегодной Международной конференции «Диалог»* (Бекасово, 25–29 мая 2011 г.), Вып. 10 (17), Москва, с. 759–767.]

²⁷ Stąd też zapis antonimicznych znaczeń w niektórych tekstach publicystycznych w cudzysłowie, por. „Европе и России выгодно «дружить против» Украины” (portal Tsn.ua z 06 maja 2012, от 06 мая 2012, [online] <https://tsn.ua/ru/politika/evrope-i-rossii-vygodno-druzhit-protiv-ukrainy-politolog.html> [12.02.2020]; tytuł prasowy „На встрече Зеленского и Лукашенко шутили о «дружбе против России»” (portal Svoboda.org z dnia 04 października 2019), [online] <https://www.svoboda.org/a/30199251.html> [21.02.2020].

- Markasova E.V., 2008, *Ritoričeskáâ ènantiosemiâ v korpuse russkogo âzyka povsednevnoho obšeniâ «odin rečevoj den'»*, [v:] *Komp'ûternââ lingvistika i intelektual'nye tehnologii: po materialam ežegodnoj meždunarodnoj konferencii «Dialog» (2008)*. Periodičeskoe izdanie, vypusk 7 (14), A.E. Kibrik (glavred.), Moskva, s. 352–355. [Маркасова Е.В., 2008, *Риторическая энантioseмия в корпусе русского языка повседневного общения «один речевоj день»*, [w:] *Компьютерная лингвистика и интеллектуальные технологии: по материалам ежегодной международной конференции «Диалог» (2008)*. Периодическое издание, выпуск 7 (14), А.Е. Кибрик (главред.), Москва, с. 352–355.]
- Mahmutova L.R., 2009, *Osnovnye tipy ènantioseмии v russkom âzyke*, Kazan', avtoreferat dis...kand. filol. nauk [Махмутова Л.Р., 2009, *Основные типы энантioseмии в русском языке*, Казань, автореферат дис...канд. филол. наук], [online] <https://www.dissercat.com/content/osnovnye-tipy-ènantiose-mii-v-sovremennom-russkom-yazyke> [12.12.2019].
- NRL-89 – *Novoe v russkoj leksike. Slovarnye materialy 1989*, 2001, N.V. Solov'ev (red.), Sankt-Peterburg. [НРЛ-89 – *Новое в русской лексике. Словарные материалы 1989*, 2001, Н.В. Соловьев (ред.), Санкт-Петербург.]
- NSZ-90 – *Novye slova i značeniâ. Slovar'-spravočnik po materialam pressy i literatury 90-h godov XX veka*, 2009, T.N. Buceva (red.), t. 1, Sankt-Peterburg. [НСЗ-90 – *Новые слова и значения. Словарь-справочник по материалам прессы и литературы 90-х годов XX века*, 2009, Т.Н. Буцева (ред.), т. 1, Санкт-Петербург.]
- Problemy evropejskoj integracii: pravovoj i kul'turoložičeskij aspektu. Sbornik naučnyh statej*, 2007, A.A. Dorskaâ, S.A. Gončarov (red.), Sankt-Peterburg. [*Проблемы европейской интеграции: правовой и культурологический аспекты. Сборник научных статей*, 2007, А.А. Дорская, С.А. Гончаров (ред.), Санкт-Петербург], [online] https://books.google.pl/books?id=eSR2CwAAQBAJ&pg=PT465&lpg=PT465&dq=%D0%B4%D1%80%D1%83%D0%B6%D0%B1%D0%B0+%D0%BF%D1%80%D0%BE%D1%82%D0%B8%D0%B2&source=bl&ots=A3we289ZRH&sig=ACfU3U2VWJH5qChIU65W2f_301tmFLikOw&hl=pl&sa=X&ved=2ahUKEwjE66Tt4uLnAhUjwqYKHTOPDb04ChDoATAJegQICBAb#v=onepage&q=%D0%B4%D1%80%D1%83%D0%B6%D0%B1%D0%B0%20%D0%BF%D1%80%D0%BE%D1%82%D0%B8%D0%B2&f=false [21.02.2020].
- Fedorov A.I., 2008, *Frazeoložičeskij slovar' russkogo literaturnogo âzyka*, Moskva. [Федоров А.И., 2008, *Фразеологический словарь русского литературного языка*, Москва.]
- Šercl' V.I., 1883–1884, *O slovah s protivopoložnymi značeniâmi (ili o tak nazываеmоj ènantioseмии)*, „Filoložičeskie zapiski”, вып. V–VI. [Шерцль В.И., 1883–1884, *О словах с противоположными значениями (или о так называемой энантioseмии)*, „Филологические записки”, вып. V–VI.]

ENANTIOSEMY OF WORDS *ДРУЖИТЬ* AND *ДРУЖБА*

ABSTRACT

Key words: enantiosemy inherent and adherent, *дружить*, *дружба*

The phenomenon of enantiosemy is characteristic of many natural languages. Some of the polarized meanings of polisemous lexemes are registered in lexicographical studies (enantiosemy inherent), the part present in the usus, is not recorded in dictionaries (adherent enantiosemy). In Russian, the latter group is represented by antonymic semantems of the words *дружить* and *дружба*.